

---

*Project 'Seksuele intimidatie in de sport' van NOC*NSF Nederland: 1996-2006*

Petra Moget en Maarten Weber *

Situatie tot 1996

Dat seksuele intimidatie in de sport voorkomt, is reeds lange tijd algemeen bekend. Toch duurt het lang voordat de sportwereld dit (openlijk) erkent. In het begin van de jaren 1990 werd binnen de sportwereld de eerste vertrouwenscommissie geïnstalleerd die zich specifiek op dat probleem richtte. Deze vertrouwenscommissie 'Ongevenste Intimiteiten' was een initiatief van de Koninklijke Nederlandse Schaatsbond, naar aanleiding van een incident in de schaatswereld. De commissie functioneerde eerst alleen voor incidenten binnen de schaatssport, maar werd in 1992 door het toenmalige Nederlands Olympisch Comité (NOC) overgenomen met de bedoeling de reikwijdte ervan tot alle aangesloten sporten uit te breiden. Bij NOC en NSF (Nederlandse Sport Federatie) waren meer gevallen van seksuele intimidatie bekend, zowel in de breedte- als in de topsport en in verschillende sporten (Diopter, 1999). NOC gebruikte de commissie tevens om een landelijk beleid tegen seksuele intimidatie te ontwikkelen en binnen de sportbonden uit te zetten. In 1995 werd de commissie echter opgeheven, voornamelijk omdat haar standpunten en acties onvoldoende draagvlak hadden binnen de sportwereld zelf.

Incident in 1996

In 1996 maakten drie vrouwelijke topjudoka's bekend dat zij enige tijd seksueel waren misbruikt door hun trainer. In alle drie de gevallen betrof het dezelfde man. Hun klacht had grote verontwaardiging tot gevolg binnen en buiten de sportwereld. Hij resulteerde niet alleen in het ontslag en strafrechtelijke vervolging van de trainer, maar ook in een bezinning van de sportwereld op haar verantwoordelijkheid voor de

* Petra Moget is werkzaam als senior beleidsadviseur topsport en verantwoordelijk voor ontwikkeling, implementatie en educatie van beleid rondom preventie en curatie van seksuele intimidatie en aanverwante vormen van machtsmisbruik in de sport. E-mail: petra.moget@noc-nsf.nl

Maarten Weber is psycholoog en werkt als docent-onderzoeker aan de Nederlandse Politieacademie. Hij is tevens adviseur/vertrouwenspersoon seksuele intimidatie van NOC*NSF. E-mail: menlweber@planet.nl

sociale veiligheid van al haar leden. Inmiddels was NOC gefuseerd met NSF tot NOC*NSF en onder haar leiding werden nog datzelfde jaar gedragsregels opgesteld om de sociale veiligheid van iedereen die in de sport actief was te verankeren in een document, dat door het overgrote deel van de bonden werd ondertekend.

Het is een verwonderlijk gegeven dat het incident van de drie judoka's in 1996 grote verontwaardiging veroorzaakte. De jaren daarvóór hadden er inderdaad vergelijkbare incidenten plaatsgevonden, die principieel niet van een andere aard waren dan van de drie judoka's, maar toen werd er verhoudingsgewijs nauwelijks op gereageerd. Een goede verklaring voor dit fenomeen hebben we niet, maar het is niet aannemelijk dat de ethische standaard van wat hoort en niet hoort, juist in 1996 zijn intrede heeft gedaan in de sport, waardoor er vanaf dat moment ook een goede voedingsbodem was voor klachten zoals die van de drie judoka's. Het is in elk geval een feit dat in 1996 een regeling kon worden geïntroduceerd zoals de geformuleerde gedragsregels, die gedragsbepalingen inhielden voor alle in de sport werkzame leden. Voordien leidden gelijksoortige incidenten niet tot een dergelijke zelfregulering.

Het project 'Seksuele intimidatie in de sport'

Op basis van de gedragsregels is in 1997 binnen NOC*NSF een project gestart tegen seksuele intimidatie in de sport. Het project had tot doel de sportwereld te ondersteunen bij het opzetten van preventiebeleid en bij het formuleren van een aantal procedures waarmee feitelijke incidenten konden worden aangepakt. Als een van de eerste stappen daartoe leidde NOC*NSF een groep van vertrouwenspersonen op. Zij hadden tot taak slachtoffers van seksuele intimidatie, sportbonden en sportverenigingen te ondersteunen en te adviseren in geval van een incident. Tevens konden zij ondersteuning bieden bij het opzetten van preventiebeleid. Deze groep vertrouwenspersonen begon nog in 1997 zijn werk en werd een jaar later aangevuld met vertrouwenspersonen die speciaal getraind waren om beschuldigten te ondersteunen in de procedures die tegen hen werden aangespannen.

De basis van het project is een opvatting over seksuele intimidatie in de sport die als volgt luidt: 'seksuele intimidatie is iedere vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering, verbaal, non-verbaal of fysiek, opzettelijk of onopzettelijk, die door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren' Deze opvatting vormt één geheel met de gedragsregels zoals deze tussen de sportbonden en NOC*NSF werd afgesproken. De definitie van seksuele intimidatie is

gaan functioneren als maat waartegen feitelijke incidenten konden worden beoordeeld. Belangrijk aan deze opvatting is dat de *ervaring* van het slachtoffer leidend is bij het vaststellen of een bepaald gedrag seksueel intimiderend is, en niet de *intentie* van de dader.

Ontwikkelde instrumenten

In het raam van het project werd in de afgelopen jaren systematisch gewerkt aan het ontwikkelen en implementeren van instrumenten ter ondersteuning van de bonden en verenigingen in hun beleid tegen seksuele intimidatie. Wij hebben reeds de poule van vertrouwenspersonen en de uitgewerkte procedures voor de behandeling van klachten genoemd. Voor dit laatste is tevens een ‘model klachtenreglement’ geschreven en is voor het ontwikkelen van preventiebeleid een ‘Leidraad preventiebeleid’ samengesteld. Deze leidraad is onder andere gebaseerd op onderzoeksresultaten naar risicofactoren in de sport die seksuele intimidatie in de hand werken. Speciaal voor de verschillende doelgroepen binnen de sport, zoals kinderen, ouders, trainers, sporters in binnen- en buitenland, zijn folders ontwikkeld die hen moeten ondersteunen in het realiseren van een veilige sportomgeving en hen de weg wijzen indien zich een incident voordoet. Dezelfde informatie is ook te lezen op een website die het project speciaal heeft ontwikkeld als leidraad bij seksuele intimidatie. Ook is er in het kader van voorlichting een film gemaakt over het thema seksuele intimidatie en de verstreckende persoonlijke gevolgen daarvan voor de slachtoffers.

Om melding van incidenten en het indienen van klachten zo laagdrempelig mogelijk te maken, is in 2003 een eigen telefonisch meldpunt ingericht dat dag en nacht bereikbaar is. Voordien maakte het project gebruik van een SOS-meldpunt buiten de eigen organisatie. Door het beheren van een eigen meldpunt kan echter sneller en gericht ondersteuning worden verzorgd voor mensen met klachten. Hiertoe heeft het meldpunt direct contact met alle vertrouwenspersonen, waardoor ook zeer snel contact kan worden gelegd tussen klager/klaagster en vertrouwenspersoon. Momenteel zijn er twintig vertrouwenspersonen werkzaam. Zij worden tegenwoordig door NOC*NSF zelf opgeleid en werken onder coördinatie van een projectleidster die in dienst is van NOC*NSF.

Om de activiteiten en de werking van het project zo dicht mogelijk bij de doelgroepen te brengen, is het project gestart met het opleiden van contactpersonen die in sportbonden of verenigingen werken en daar het eerste aanspreekpunt worden

voor incidenten en doorverwijzingen. Daarnaast functioneren ze als adviseurs van de eigen bond of vereniging als het gaat om preventieve maatregelen.

Er kunnen zich incidenten voordoen die niet via de reguliere weg van een klachtenprocedure kunnen worden behandeld, maar wel dermate ernstig zijn dat er iets mee moet gebeuren. Dit is bijvoorbeeld het geval bij anonieme klachten van ernstige vormen van seksuele intimidatie. Hiervoor heeft NOC*NSF een aparte interne voorziening gecreëerd in de vorm van een expertteam met interne en externe leden, dat dergelijke incidenten onderzoekt en afhankelijk van zijn bevindingen met de betreffende sportbond overlegt over haalbare maatregelen.

Het project streeft naar functionele samenwerking met externe partners die, zij het vanuit een ander beleidsuitgangspunt dan de veilige sportomgeving, werken aan het welzijn van de gezamenlijke doelgroepen. Op die wijze kan er een wederzijdse ondersteuning komen die tot versterking van het gemeenschappelijk beleid voert. Deze versterking zoekt het project ook op het gebied van theorievorming en het uitwisselen van succesvolle praktijken.

Enkele kenmerken van de incidenten.

Vanaf de start van het project in 1996 tot heden, zijn er een jaarlijks stijgend aantal klachten behandeld. Gemeten over de afgelopen drie jaar zijn dat er gemiddeld honderd per jaar. Deze klachten komen uit alle sporten in min of meer gelijke aantallen. Zo is er op grond van eigen dossiervorming geen verschil vast te stellen in aantallen incidenten tussen contactsporten (zoals judo) en niet-contactsporten (zoals voetbal). Wel blijkt uit de dossiers dat het overgrote deel van de slachtoffers vrouwen en meisjes zijn, in percentage uitgedrukt ongeveer 67%. In bijna alle gevallen is de dader een man.

Een belangrijk kenmerk van de klachten is het agressieve aspect van de aangeklaagde feiten. Bijna zonder uitzondering is er bij incidenten van seksuele intimidatie sprake van een vorm van (seksuele) agressie, gepleegd in een sportcultuur die daar te weinig openlijk stelling tegen neemt of dit zelfs bewust of onbewust in zekere mate toestaat. Belangrijke elementen die tot verwerping, of juist goedpraten, van agressiviteit leidt, zijn de stereotype overtuigingen over het slachtoffer, de dader en de omstandigheden waaronder het incident plaatsvindt. Beperken we ons hier tot seksueel agressief gedrag, dan komen we stereotype overtuigingen tegen die objectief geen basis hebben in de werkelijkheid, maar wel van grote invloed zijn op de wijze waarop mensen een seksueel agressief incident evalueren. Dit gegeven verwijst naar

een bijzonder probleem waarmee beleidmakers met betrekking tot seksuele intimidatie rekening moeten houden, namelijk dat er een verschil zit in de algemeen geldende definitie wat seksuele agressie inhoudt enerzijds en het bestaan van vele uiteenlopende speciale opvattingen over hetzelfde fenomeen anderzijds. De algemeen geldende opvatting over seksuele agressie omvat een verscheidenheid aan gedwongen seksuele activiteiten, waarbij de strategie waarmee deze activiteiten worden afgedwongen of worden opgelegd, ook zeer verschillend kan zijn. Zo stellen Abbey, McAuslan en Ross (1998) dat seksuele agressie naast geslachtsgemeenschap ook orale seks, kussen en aaien inhoudt, afgedwongen door strategieën zoals het gebruik van fysieke kracht, misbruik van het onvermogen van het slachtoffer zich adequaat te verzetten, of verbale druk. Volgens bijvoorbeeld Belknap e. a. (1999) behoren ook stalken, obscene telefoontjes, ongewenste seksuele aandacht en het seksueel getint pesten tot de definitie van seksuele agressie. Ondanks deze brede overeenstemming over seksuele agressie, is de toepassing ervan op concrete incidenten verre van eenduidig. Volgens Krahé (2001) vindt die toepassing op minstens drie niveaus op verschillende wijze plaats. Zij noemt in dit verband (1) het niveau van wettelijke definities, (2) het niveau van onderzoeksdefinities en ten slotte (3) het niveau van de publieke opvattingen. Het is nu juist dit laatste niveau dat, ongeacht hoe de wet is geformuleerd en ongeacht hoe men in onderzoek de termen interpreteert, de maat is waarmee in de publieke opinie het oordeel tot stand komt over een incident. Kenmerkend voor dit niveau is dat nadrukkelijk wordt gekeken naar de *omstandigheden* waaronder het incident plaatsvond. Hierdoor wordt ruimte gegeven aan een overwegend stereotype vorm van denken over seksuele agressie, die zoals gezegd geen relatie heeft met de werkelijkheid. Dit komt in het bijzonder tot uitdrukking in wat men ‘rape myth’ is gaan noemen: de publieke opvatting dat een verkrachting zich afspeelt in het donker, dat de dader een vreemde is die het slachtoffer verrast en dat het slachtoffer zich sterk fysiek verzet. Hoe minder een feitelijk incident op deze stereotype opvatting lijkt, des te minder is men bereid te geloven dat het om een verkrachting zou gaan (zie onder andere Krahé 1991). Sterker nog, zelfs de slachtoffers van verkrachtingen worden in hun zelf-identificatie als slachtoffer belemmerd door deze stereotypie (Kahn e. a., 1994). Met deze publieke opvattingen over seksuele agressie hebben alle sectoren van het maatschappelijk leven te maken, dus ook de sport. Ze zijn de voedingsbodem voor het ontstaan van een vijandige sfeer ten opzichte van slachtoffers van seksuele agressie en het zijn tegelijkertijd uitingsvormen van sociale scripts die permissief staan ten opzichte van seksueel agressieve opvattingen. Daar bijna alle onderzoeksresultaten over seksuele agressie de man als dader aanwijzen en

de vrouw als slachtoffer, moeten de factoren die deze stereotypie beïnvloeden in ieder geval nauw verwant zijn aan man-vrouwopvattingen waarbij mannen (agressief) dominant en vrouwen onderdanig zijn. Indien dergelijke factoren hun weg vinden via stereotype opvattingen zoals ‘rape myth’ naar de sociale ervaringen van individuen, worden daarmee sociaal gedeelde referenties geleverd voor het evalueren, plannen en uitvoeren van seksueel gedrag waar agressie en verkrachting elementen van zijn. Dergelijke beïnvloeding van de perceptie binnen sociale groepen over wat seksuele agressie inhoudt, leidt tot de legitimering van patronen van man-vrouwverhoudingen die seksuele agressie opvatten als een van de mogelijke gedragspatronen. Zonder het probleem elders te onderschatten, vormt dit juist in de sport een kernprobleem, omdat deze maatschappelijke sector van oudsher wordt gedomineerd door mannen, zowel in de uitoefening, coachen, training als in het management.

Huidige problemen

Implementatie preventief beleid vraagt lange adem – Het project gaat volgend jaar zijn tiende jaar in. Hoewel er in die tijd veel is ontwikkeld en besproken, dient er nog veel te gebeuren. Preventie en bestrijding van seksuele intimidatie in de sport en het beperken van de gevolgen ervan vergen een lange adem, waarbij het noodzakelijk lijkt incidenten herhaaldelijk onder de publieke aandacht te brengen. Net zoals dat het geval was met het incident in 1996, lijkt het of men met elk incident dat media-aandacht krijgt een stapje verder komt. Het publiek wordt wakker geschud en raakt overtuigd van de noodzaak preventieve maatregelen te nemen, zodat een veiliger sportomgeving gewaarborgd wordt. Evenzeer lijkt elke (financiële of personele) tegenslag voor sportbesturen van directe invloed op de voorrang die het onderwerp krijgt: bij tegenslag neemt de aandacht voor het onderwerp onmiddellijk af of verdwijnt geheel van de agenda. Wat is hiervan nu de oorzaak? Mogelijk speelt de smalle basis rondom erkenning van de problematiek en het bijbehorende draagvlak op te treden tegen deze problematiek een rol. Het bespreekbaar maken en erkennen van de problematiek, het zo veilig mogelijk maken van de sportomgeving door preventieve acties en het zorgen voor procedures wanneer er zich incidenten voordoen, is tot op heden voornamelijk een zaak van de bond en een enkel verenigingsbestuur. Hoe dichter naar de sporter – uiteindelijk toch de meest kwetsbare groep in deze – nemen de bespreekbaarheid, erkenning, aandacht en bekendheid met het onderwerp en aangeboden voorzieningen (bijvoorbeeld het telefonisch meldpunt en de poule vertrouwenspersonen) progressief af. Uit monitoring van verenigingen blijkt dat de bekend-

heid met voorlichtingsmateriaal en de voorzieningen bij doelgroepen op verenigingsniveau (sporters, trainers, ouders) achter blijft. De voorlichtingslijn bonden-verenigingen-sporters lijkt weinig effectief. De informatiestroom stagneert veelal op het niveau van bonds- en verenigingsbestuur. Niet alle bonden informeren hun verenigingen, en nog minder verenigingsbestuurders lijken vervolgens hun kader en leden te informeren. Een voorbeeld: de folder met de gedragsregels is bekend bij 73% van de bonden, bij 22% van de verenigingsbestuurders, bij 13% van de trainers en bij slechts 2% van de sporters.

Nog steeds taboe – Dieper liggende oorzaak van dit gegeven kan zijn dat tot de dag van vandaag er een taboe op het thema rust. Men praat niet graag over seksuele intimidatie als probleem dat zich ook binnen de sport manifesteert. Alhoewel de sportwereld bereid zegt te zijn iets te doen tegen machtsmisbruik, lijkt het een stuk moeilijker om ook de openheid te hanteren en daadwerkelijk stappen ten uitvoer te brengen wanneer het de eigen vereniging aangaat. ‘Binnen onze vereniging gebeurt dat niet’, is dan een veel gehoorde uitspraak. Men lijkt beducht voor het negatieve imago dat men zou kunnen krijgen wanneer incident en preventief beleid, al dan niet terecht, met elkaar in verband worden gebracht. Hiermee wordt aan het preventieve karakter van het beleid als basis voor een veilige sportomgeving en kwaliteitsbehoud voorbij gegaan. Men ‘verkiest’ vaak te wachten tot zich daadwerkelijk een incident voordoet en maakt daarmee de eigen angsten waarheid.

Aansluiting bij andere thema’s – Toch zijn er mogelijkheden om het onderwerp breder bespreekbaar te maken en beleid terzake een vast onderdeel te laten worden van bonds- en verenigingsbeleid. Het beleid staat niet op zichzelf, maar kan tevens onderdeel zijn van andere programma’s en thematieken, zoals veiligheid of *fair play*. Ook kan aansluiting worden gezocht met andere vormen van sociaal ongewenst gedrag, zoals bijvoorbeeld pesten, agressie, geweld en discriminatie binnen de sport. Evenwicht moet worden gezocht tussen enerzijds het aansluiting vinden van de problematiek en beleidsontwikkeling rondom seksuele intimidatie bij andere thema’s en programma’s en anderzijds het op zich zelf laten bestaan van het onderwerp, om te voorkomen dat het ondersneeuwt en opnieuw in de vergetelheid geraakt.

Aansluiting bij andere thema’s heeft een tweeledig doel. Ten eerste kan de problematiek op natuurlijke wijze worden besproken, gezamenlijk met andere thema’s, waarbij een ‘zwaar beladen onderwerp’ niet ‘te zwaar’ wordt ingezet. Ten tweede zijn veel van de andere vormen van sociaal ongewenst gedrag risicofactoren voor of voor-

lopers van een omgevingsklimaat dat zich kenmerkt door onveiligheid en ruimte biedt voor (de meest ernstige) vormen van seksuele intimidatie.

Registratiesysteem plegers seksuele intimidatie – Zoals eerder aangegeven werd in de afgelopen jaren een aanzienlijk aantal instrumenten ontwikkeld die de sport dienen als het gaat om primaire preventie van seksuele intimidatie. Zoals uit het begin van dit artikel blijkt, zijn er ook voorzieningen rondom opvang en ondersteuning bij incidenten in de vorm van een telefonisch meldpunt en de poule vertrouwenspersonen. Ook voor het tuchtrechtelijk sanctioneren van mensen die binnen de sport over de schreef gaan zijn richtlijnen aanwezig. Begin vorig jaar werd tevens binnen het Instituut voor sportrechtspraak een kamer geïnstalleerd die incidenten binnen de sport behandelt. Elke bond kan tegen betaling (deel)lid worden van het Instituut (of een of meerdere kamers ervan) en klachten omtrent seksuele intimidatie hier laten behandelen.

Tegenwoordig is echter de discussie ontstaan rondom hetgeen we kunnen vangen onder het begrip ‘secundaire preventie’: het voorkomen dat een incident zich herhaalt, de problematiek van de recidivering. In de loop der jaren is in de sportpraktijk gebleken dat veel verenigingen incidenten binnen de eigen gelederen ‘oplossen’. In veel van de meer ernstige gevallen betekent dit dat de beschuldigde – wanneer schuldig bevonden – zijn werkzaamheden binnen de vereniging stopt of moet stoppen. Het indienen van een klacht of het melden van een dergelijk incident bij de bond dan wel het doen van aangifte bij de politie blijft dan vaak achterwege. In het merendeel van deze incidenten is de beschuldigde een begeleider. Door het feit dat zaken binnen de eigen organisatie worden gehouden is het mogelijk dat begeleiders vervolgens zonder meer bij een andere vereniging weer aan de slag kunnen onder dezelfde condities. Ook als het gaat om incidenten waarbij sprake is van strafbare vormen van seksuele intimidatie (aanranding, verkrachting) of misbruik zijn dergelijke praktijken al meerdere malen geconstateerd. Maar ook wanneer een vereniging of bond als sanctionering, ten gevolge van het zich schuldig maken aan seksueel intimiderend gedrag, een trainer, coach of begeleider (tijdelijk) schorst of schrap, blijkt meerdere malen dat dergelijke maatregel de desbetreffende persoon er niet van weerhoudt zijn heil te zoeken in een andere tak van sport, om vervolgens in deze sport opnieuw in de fout te gaan.

Naar aanleiding van deze problematiek is binnen de sport de discussie ontstaan over het aanleggen van een registratiesysteem voor plegers van seksuele intimidatie, een zogenaamde zwarte lijst. NOC*NSF hanteert tot op heden niet een dergelijk registratiesysteem, maar ondersteunt op aanvraag wel de eigen initiatieven van bonden een dergelijke lijst aan te leggen. Elke sportbond kan een eigen lijst aanleggen,

mits deze is aangemeld en goedgekeurd bij het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). Het fenomeen dat een pleger zich niet alleen binnen een bepaalde sporttak beweegt, maar eveneens buiten de grenzen van deze sport, maakt het centraal registreren van plegers een *issue* om bij stil te staan. In totaal vijftien bonden verzochten NOC*NSF een dergelijk sporttakoverstijgend registratiesysteem centraal te realiseren. Sinds het najaar 2005 buigt een werkgroep zich over de juridische en praktische (on)mogelijkheden. Momenteel zijn alle bij NOC*NSF aangesloten bonden achter het initiatief van het aanleggen van een dergelijk systeem gaan staan. Het overgaan tot een zo zwaar instrument ter bestrijding van recidivering brengt andere praktische consequenties met zich mee, zoals eenduidigheid in beleid en klachtenprocedures binnen sportorganisaties en het al dan niet instellen van een meldplicht.

Ethiek en seksuele intimidatie

Wat heeft het project zoals dat in Nederland gestalte heeft gekregen, met ethiek te maken? Het ging er om een sociaal veilige sportomgeving te creëren, vrij van seksuele intimidatie, en toch niet om een ethische exercitie? Hoe zijn deze vragen te beantwoorden? Daartoe moeten we eerst iets naders zeggen over ethiek en vervolgens een aantal belangrijke kenmerken van het project ethisch de maat nemen.

Het object van de ethiek is het gedrag van de mens ten opzichte van zichzelf, de ander en de natuur. Als het morele vraagstuk gaat over de vraag wat goed gedrag is voor een samenleving en voor het welzijn van haar leden, dan is ethiek de systematische verkenning van moraal op morele vraagstukken die verband houden met dat gedrag. Moraal houdt zich bezig met essentiële gedragsregels die als normen werken voor wat geboden en verboden is, met morele waarden zoals rechtvaardigheid en veiligheid, en ten slotte met deugden zoals wijsheid, moed. Het draait daarbij uiteindelijk altijd om een oordeel. Seksuele intimidatie kan worden benaderd als een moreel vraagstuk, waarbij het eveneens gaat om een oordeel, om een moreel waardeoordeel om precies te zijn.

Binnen het gebied van morele waardeoordelen treffen we drie benaderingen aan, die het accent leggen op: (1) de intentie van de handelende persoon (gezondheids-ethiek), (2) de handeling zelf (deontologische ethiek) en (3) de gevolgen van de handeling (teleologische ethiek). In de gezondheidsethiek wordt een waardeoordeel gegeven over de intentie waarmee iemand iets doet en wordt niet gelet op de gevolgen ervan en wordt ook niet de vraag gesteld of het getoonde gedrag juist of onjuist is. Volgens de deontologische ethiek (van het Griekse woord 'deon', dat 'plicht' bete-

kent) wordt de handeling beoordeeld aan de hand van een norm, gebod, plicht of regel. De vraag wordt dan gesteld of de handeling al dan niet de norm, regel enzovoort overtrad. Naar intentie of gevolgen wordt strikt genomen niet gekeken. Volgens de oordeelsvorming via de teleologische ethiek ten slotte kan een handeling goed of fout zijn al naar gelang het doel dat ze dient. Is dat doel goed voor de samenleving en haar leden, dan is daarmee het oordeel over de handeling positief, en vice versa. Over de intentie en de handeling zelf wordt daarbij niet geoordeeld.

Met deze opvatting over ethiek, waarover in het kader van deze bijdrage niet verder wordt uitgeweid, kunnen nu de vragen die aan het begin van deze paragraaf werden gesteld, worden opgepakt en worden gericht op een paar opvallende kenmerken van het project. Achtereenvolgens zal hierna worden gezien in hoeverre de reactie van de sportwereld op het incident in 1996 als ethisch kan worden opgevat, en in hoeverre de uitgangspunten van het project vanuit ethisch perspectief kunnen worden beoordeeld.

De reactie van de sportwereld: ethisch of commercieel? – Vanuit het perspectief van de ethiek, kan de vraag worden gesteld wat de echte motieven waren achter het standpunt dat de sportwereld in 1996 innam naar aanleiding van het incident en tot uitdrukking bracht in de gedragsregels. Er kan niet zonder meer worden beweerd dat de echte motieven te herleiden zijn tot een of meer ethische principes. Eerder lijken de gedragsregels een compromis tussen allerlei belangen, waaronder morele opvattingen. Hoewel in de verontwaardiging die de sportwereld uitte, zeker de morele afkeuring van het gedrag van de trainer doorklonk, speelden er meer belangen voor de sportwereld, zoals het behoud van leden, risico van subsidieverlies en verlies van positief imago. Maar wat is er op tegen als de drijfveer om gedragsregels op te stellen niet strikt een morele basis heeft? Dat hoeft in ieder geval geen beletsel te vormen om in een later stadium verdere ontwikkelingen vanuit een duidelijker en/of zuiverder ethisch standpunt gestalte te geven. Het is echter de vraag of een dergelijk streven naar ethische zuiverheid realistisch is, gegeven de veelheid van belangen die de grondslag kunnen zijn van een maatregel die zich -al dan niet door toeval- goed verhoudt met een ethisch perspectief. Het is, met andere woorden, de vraag of het van belang is een beleidsontwikkeling te baseren op een zuiver ethisch uitgangspunt indien men meer succes zou kunnen hebben door (ook) gebruik te maken van belangen en krachten die weliswaar in hoofdzaak niets te maken hebben met ethische afkeuring van seksuele intimidatie, of -breder- van sociale veiligheid, maar die haar wel tot een succes kunnen maken. Eerder is het van belang om naast de commerciële drijfveren de ethische overwegingen een vaste en expliciete plaats te geven in de

programmering en feitelijke uitwerking van het beleid tegen seksuele intimidatie. Dit laatste is, zoals we hieronder kort zullen toelichten, gebeurd.

De basis en de concrete uitwerking van het project: hoe ethisch zijn ze? – Analyseren we de uitgangspunten en producten van het project seksuele intimidatie in de sport, dan kan gesteld worden dat de drie vormen van moreel oordelen erin zijn verwerkt. Ten eerste wordt de intentie afgekeurd van de handelende persoon die de sportomgeving onveilig maakt met gedrag dat valt onder seksuele intimidatie. Dit is een moreel waardeoordeel vanuit gezindheidsethiek. Vanuit het project wordt sterk de nadruk gelegd op het uit de sport weren van mensen met een criminele intentie. Deze intentie staat haaks op een veilige sportomgeving en is dus slecht voor het welzijn van het individu. Ten tweede wordt door het project nadrukkelijk gewaarschuwd voor de negatieve gevolgen van seksuele intimidatie. Daarmee is het project ook gebaseerd op teleologische ethiek. Er is veel onderzoek gedaan (buiten de sport) naar de gevolgen die seksuele intimidatie heeft voor het leven van de slachtoffers, gevolgen zowel op de korte als op de lange termijn. Zonder daar dieper op in te gaan, kan worden gesteld dat deze gevolgen zeer ingrijpend zijn voor de persoonlijke en sociale ontwikkeling van het slachtoffer. Het onderzoek ernaar verschaft een wetenschappelijk onderbouwde basis om seksuele intimidatie (ook) moreel te veroordelen. Deze veroordeling legt de nadruk op de gevolgen van een handeling en is daarom op te vatten als een uitingsvorm van teleologische ethiek. Eveneens wordt de houding van personen in de omgeving rond de sporter afgekeurd wanneer deze niet is gericht op het leveren van een bijdrage aan een veilige sportomgeving. Hier gaat men er onterecht vanuit dat seksuele intimidatie een probleem tussen slachtoffer en dader is. Het project stimuleert sterk het verantwoordelijkheidsgevoel van alle participanten in de sport om zich bewust en actief bezig te houden met preventie, signalering en bespreekbaar maken van seksuele intimidatie in de sport. De nadruk leggen op dit streven is een uitingsvorm van deontologische ethiek. De geformuleerde gedragsregels uit 1996 zijn, ten slotte, een duidelijk voorbeeld van deontologische ethiek: de gedragsregels fungeren als voorschrift voor het gedrag van alle begeleiders binnen de sport en overtredingen ervan worden bestraft.

De conclusie op basis van deze enkele voorbeelden is dat het project de drie verschillende vormen van ethisch oordelen in zijn benadering van seksuele intimidatie heeft verwerkt. Zowel de intentie, het gedrag zelf, alsmede de gevolgen ervan krijgen een plaats in de benaderingswijze en de aanpak van het probleem. En hoewel het hier maar een zeer eenvoudige en beperkte scan betrof, meer als voorbeeld bedoeld, zal een uitvoeriger onderzoek naar ethische grondslagen toch geen ander beeld opleve-

ren. Wij zijn van mening dat deze gelijktijdige toepassing van de drie verschillende vormen van ethisch oordelen de noodzakelijke brede ethische basis aan het project geeft. Dat is nodig om te overleven in de belangenstrijd met minder ethische uitgangspunten zoals ledenbehoud en imago, waarvan evengoed de zinnigheid is in te zien en die daardoor ook bestaansrecht hebben.

Literatuur

- ABBEY A.A., MCAUSLAN P., ROSS L.T. (1998), 'Sexual assault perpetration by college men: the role of alcohol, misperception of sexual intent, and sexual beliefs and experiences' in *Journal of Social and Clinical Psychology*, 17, p. 167-195.
- VAN LINDERT C. (1999), *Evaluatie sportief beleid tegen seksuele intimidatie 1996-1999*. NOC*NSF publicatienummer 468, 's-Hertogenbosch, Diopter – Janssens & Van Bottenburg bv.
- MOGET P.C.M. (2002), *'De weerbare sporter' 2002-2005, Meerjarenplan preventie seksuele intimidatie en aangrenzende vormen van machtsmisbruik in de sport*. Arnhem, NOC*NSF, Interne publicatie.
- MOGET P.C.M., WEBER M. (2005), *Notitie registraties en meldplicht seksuele intimidatie in de sport*. Arnhem, NOC*NSF, Interne publicatie.
- KAHN, A.S., MATHIE V.A., TORGLER, C. (1994), 'Rape scripts and rape acknowledgement' in *Psychology of Women Quarterly*, 18, p. 53-66.
- KRAHÉ B. (1991), 'Social psychological issues in the study of rape' in W. STROEBE, M. HEWSTONE (Eds.), *European review of social psychology*, vol. 2, p. 279-309, Chicester, Wiley.
- KRAHÉ B (2001), *The Social Psychology of Aggression*. Hove, Psychology Press Ltd.